

правовые и другие предпосылки и факторы, которые влияли на процесс вхождения иностранного капитала в банковскую систему Украины в 1991–2005 гг. С исторической точки зрения проанализированы основные этапы, причины, цели, тенденции и последствия проникновения иностранного капитала в банковскую сферу Украины. Рассмотрены основные проблемы государственного нормативно-правового регулирования иностранного капитала в банковской системе. В выводах подчеркнута, что вхождение иностранного капитала в банковскую систему характеризовалось противоречивыми тенденциями: углублением экономической интеграции Украины с развитыми странами, развитием конкуренции в банковской сфере, увеличением объёмов кредитных ресурсов. Вместе с тем, цели и особенности деятельности банков с иностранным капиталом в Украине не всегда совпадали с национальными экономическими интересами.

Ключевые слова: Украина, переходный период, рыночные реформы, глобализация, банковская система, иностранный капитал, банковское законодательство.

Стаття надійшла до редколегії 30.03.2016

УДК 373.5«1939/1941»(477.82):(091)

ОЛЬГА ГАЛАН

м. Луцьк

galan83@rambler.ru

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА НА ВОЛИНІ В 1939–1941 РОКАХ: ЗАСНУВАННЯ СЕРЕДНІХ СПЕЦІАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена дослідженню педагогічної освіти Волині у період становлення радянської влади. Проаналізовано основні причини створення педагогічних навчальних закладів. Висвітлено проблеми створення та становлення середніх спеціальних навчальних закладів в період з 1939–1941 рр. Описано основні засади організації навчального процесу в педшколах Волині в Луцьку, Любешові, Володимир-Волинському.

Ключові слова: педагогічна освіта, система освіти педшкола, середньо-спеціальний навчальний заклад, радянська освіта.

З приходом на західноукраїнські землі нової влади у 1939 р., ситуація в галузі освіти кардинально змінюється. У Волинській області різко збільшується кількість шкіл. Освітня політика СРСР передбачає залучення до роботи великої кількості педагогічних кадрів. І тому актуальним є відкриття середніх спеціальних навчальних закладів, що будуть готувати вчителів. Історія створення навчальних закладів в 1939–1940 рр. тісно пов'язана з подіями того часу, що дає змогу проаналізувати вплив радянської ідеології на середньо-спеціальну педагогічну освіту і її становлення.

До питання становлення системи педагогічної освіти та середньо-спеціальних навчальних закладів на Волині в 1939–1941 рр. зверталася низка авторів – Б. Ярош, О. Завадська, О. Павлович. Окремі аспекти цієї проблеми

можна знайти в статтях І. Сушика. Однак розглядаючи питання освіти, зокрема заснування навчальних закладів, автори обмежуються наведенням кількісних показників, матеріально-технічним забезпеченням.

Вдалою спробою вивчення окремих проблем історії Волині у 1939–1941 рр. з об'єктивних наукових позицій можна вважати працю М. Кучерепи та В. Вісина [7]. Автори аналізують матеріал з історії освіти Волинської області в зазначений період.

У бібліотеках освітніх закладів, а саме педагогічних коледжів Волинської області, раніше – педучилищах, існує низка джерел із вивчення історії начальних закладів. Проте вони мають, здебільшого, описовий характер. Часто створені в період утвердження радянської освіти, носять дещо заполітизований та тенденційний характер.

Викладений вище історіографічний аналіз дає підстави стверджувати, що проблема становлення й розвитку системи педагогічної освіти Волині, а саме середніх спеціальних закладів, не стала предметом об'єктивного наукового аналізу і тому дослідження цієї теми є перспективою.

Ми ставимо перед собою завдання: охарактеризувати соціально-історичні умови, які детермінували розвиток педагогічної освіти в середніх спеціальних закладах Волині в зазначений період; розкрити особливості заснування і роботи цих навчальних закладів у довоєнний період на території Волинської області; здійснити аналіз особливостей навчально-виховного процесу в зазначених навчальних закладах у період становлення тут радянської освіти (1939–1941 рр.).

В офіційному звіті воєводського управління за 1937/38 навчальний рік, вказувалося, що із 350 тис. дітей шкільного віку Волинського воєводства, куди входили сучасні Волинська та Рівненська області, 100 тис. дітей не були охоплені навчанням. У 1937/1938 навчальному році працювало 950 шкіл, із них лише 5 шкіл – з українською мовою навчання. Працювало 1485 учителів – менше 2 вчителів на кожен школу. І, як наслідок, неписьменність серед населення склала 65–70 процентів [9, 81–82].

У доповідній записки відділу народної освіти тимчасовому управлінню міста Луцька про початок навчання в школах (від 14 жовтня 1939 р.) говориться: «Доводиться до відома, що згідно з розпорядженням тимчасового управління в м. Луцьку, всі школи на терені м. Луцька розпочали наук, причому не тільки державні, але й бувші приватні школи» [2, 15].

Із розширенням мережі навчальних закладів, кампаніями із ліквідації неписьменності та малописьменності, виникає необхідність у вчительських кадрах. Не вистачало 1800 вчителів. Радянська влада не довіряла місцевим вчителям, на першій обласній партійній конференції в квітні 1940 р. відзначалося: «Вчителі засмічені, серед них сини попів, офіцерів та інших» [5, 85]. Комуністична партія турбувалася про підготовку вчительських кадрів шляхом: залучення і перепідготовки старих кадрів; скеруванням учителів у школи Волині зі східних областей; підготовкою кад-

рів вчителів у вузах і педшколах. Однак реорганізація освіти, що проходила в стислі терміни, потребувала оперативності.

До 1939 р. на території Волинської області не було жодного вищого і середнього (українського) спеціального закладу. Тому з 1939 р. у Луцьку, Володимирі-Волинському, Любешові почали діяти педагогічні школи, які стали згодом педагогічними училищами або ж припинили своє існування (Любешівська педшкола).

Луцька педагогічна школа розпочала свою роботу 19 грудня 1939 р. «До знаменної дати – 17 вересня – на все колишнє воєводство не було ні одного учбового закладу для підготовки педагогічних кадрів. Та в ньому й не було потреби, бо сотні вчителів, що закінчили учбові заклади, не могли собі знайти роботи. Після встановлення Радянської влади мережа шкіл так розширилась, що в кадрах учителів відчувається гостра потреба. Щоб задовольнити цю потребу, в м. Луцьку відкрито педагогічну школу, яка вже працює з 19 грудня, в ній навчається 300 студентів. З 1 січня в м. Луцьку починають роботу 8-місячні вчительські курси для підготовки викладачів дисциплін у 5–7-х класах. На цих курсах буде навчатись 150 чоловік» [4, 2].

Першими директорами педагогічної школи у Луцьку були Р. Г. Панич у 1939–1941 рр. та І. В. Степенко (січень–серпень 1941 р.). Восени 1939 р. в обласній газеті з'явилося оголошення про відкриття 3-х річної педагогічної школи, куди будуть приймати учнів, які закінчили 7 класів. Проте виникли великі труднощі із набором студентів, не вистачало абітурієнтів з 7-ми класною освітою, тому почали набирати і тих, хто закінчив 4–5 класів.

Радянська ідеологічна система в педагогічній школі запрацювала: на початку навчального року було 17 комсомольців, випускалась стінгазета «Вперед», студенти брали активну участь в політичному житті. В архіві Луцького педагогічного коледжу є інформація про те, що у вересні 1940 р. в Луцькій педшколі був організований хор, студенти посилено займалися військовою справою, навчальний заклад був першим в місті в навчанні і громадській роботі. Комсомольська організація була однією з найпотужніших.

Детального дослідження діяльності Луцької педагогічної школи в період 1939–1941 рр. за часів незалежності України не здійснювалось, ми користуємось напрацюваннями попереднього періоду. Тому лише із спогадів перших студентів маємо свідчення того, що в школі панувала не лише радянська ідеологія. У перший навчальний рік було заарештовано кілька студентів, що проводили Шевченківський вечір та декламували вірші Кобзаря. Подальша їх доля не відома. Достеменно відомо, що їх судили і відправили в Сибір. Не дивлячись на потужність комсомольської організації поширювались листівки, брошури націоналістичного характеру.

Пізніше, в 1942 р. українськими націоналістами в приміщенні педагогічної школи було організовано навчальний заклад «Вчительська семінарія». Гебітскомісаріат м. Луцька дозволив відкриття навчального закладу богословсько-педагогічного спрямування, але через два місяці окупанти вирішили відправити семінарію на каторжні роботи в Німеччину. Викладачі та студенти були попереджені і врятувались втечею [6].

Володимир-Волинська педагогічна школа розпочала роботу у жовтні 1939 р., за студентські лави сіли 150 слухачів. За постановою Волинського обласного виконавчого комітету № 948 від 30 жовтня 1940 р. з 1 листопада у педагогічній школі був організований заочний відділ з планом набору на 1940–1941 навчальний рік 300 осіб [3, 4–5]. 1 січня 1940 р. в педагогічних школах міст Луцька і Володимир-Волинського навчалось 704 особи.

У наступному 1940 р. педагогічна школа відкрилась у Любешові, там навчалось 480 студентів. Радянська влада інвестувала в освіту. На організацію і обладнання нової школи державою асигновано 200 тис. крб. Директором її став Тканко Олександр Васильович (1916–2006 рр.), майбутній Герой Радянського Союзу.

Вступники педагогічних шкіл Луцька, Любешова і Володимир-Волинського складають наступні іспити: з української мови – диктант і усний екзамен, з російської мови – усно і диктант, усний та письмовий іспит з арифметики, усні випробовування з геометрії, географії та Конституції СРСР і УРСР, з історії СРСР.

Студенти забезпечувались житлом, а відмінники навчання – стипендією.

25 червня 1941 р. розпочалась німецька окупація м. Луцька, і у зв'язку з нею перший випуск Луцької педагогічної школи не встиг відбутися. У Любешові та Володимир-Волинському середньо-спеціальні педагогічні заклади також припинили свою діяльність у зв'язку з німецькою окупацією.

Аналізуючи систему створення та подальшої діяльності середніх спеціальних педагогічних закладів у 1939–1941 рр., слід констатувати, що беззаперечний вплив на неї мала радянська влада. Радянізація Волині, створення мережі шкіл, розбудова освітньої галузі в цілому, стали першопричинами виникнення таких закладів освіти, як педагогічні школи. Поряд із позитивними результатами: ліквідація неписьменності, доступ до освіти усіх верств, залучення вчительських кадрів, існували і негативні: тотальний політико-ідеологічний контроль радянської влади над усіма освітніми установами. У майбутньому потребує подальшого дослідження система середньо-спеціальної педагогічної освіти на Волині у післявоєнний період, після відновлення своєї діяльності.

Список використаних джерел

1. Алексеева О. Освіта на Волині у 30–50 роки / О. Алексеева // Волинь в Другій світовій війні та перші повоєнні роки : м-ли наук. іст.-краєзн. конф. — Луцьк : [б.в.], 1995. — С. 78–79.
2. Волинь радянська (1939–1965 рр.) : Збірник документів і матеріалів. — Львів : Каменяр, 1971. — 347 с.
3. Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського. 75 років. Історія, сьогодення, перспективи: Ювілейне видання / наук. ред. М. Г. Савельєв ; Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського. — Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2014. — 120 с.
4. Вільна праця. — 1939. — № 29. — С. 2.
5. Держархів Волинської обл., ф. 1, оп. 1, спр. 10.
6. Єржакова Б. Шкільна політика та шкільна справа в рейхскомісаріаті «Україна» (1941–1944) у світлі німецьких документів / Б. Єржакова. — К. : Наукова думка, 2008. — 272 с.
7. Кучерепа М. М. Волинь 1939–1941 рр. / М. М. Кучерепа, В. В. Вісин. — Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2005. — 486 с.
8. Павлович О. Реорганізація та розвиток освіти у Волинській області в 1939–1941 рр. / О. Павлович // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє : м-ли І Міжнар. наук.-практ. конф. асп. і студ. / Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк, 2008. — Т. 1. — С. 197–199.
9. Сауляк П. К. Формування вчительських кадрів у Волинській області в 1939–1976 рр. /

П. К. Сауляк // Минуле і сучасне Волині. Освіта. Наука. Культура : тези доп. та повідомл. IV Волин. іст.- краєзн. конф. — Луцьк, 1990. — Ч. 2. — С. 81—82.

10. Ярош Б. О. Тоталітарний режим на західноукраїнських землях: 30–50-ті роки XX ст. (історико-політологічний аспект) / Б. О. Ярош. — Луцьк : Надстир'я, 1995. — 176 с.

OLGA GALAN

Lutsk

PEDAGOGICAL EDUCATION IN VOLYN IN 1939–1941: ESTABLISHMENT OF SPECIALIZED SECONDARY SCHOOLS

The article investigates pedagogical education in Volyn region in the period of the Soviet regime. Main reasons for the establishment of educational institutions have been analyzed. It deals the problems of creation and establishment of specialized secondary schools between 1939–1941 years. The article describes the basic principles of the educational process in pedagogical schools in Volyn: in Lutsk, Lyubeshiv, Vladimir-Volyn'skij.

Key words: teacher education, the education system, pedagogical schools, medium special school, Sovietization of education.

ОЛЬГА ГАЛАН

г. Луцк

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ НА ВОЛЫНИ В 1939–1941 ГОДАХ: ОСНОВАНИЕ СРЕДНИХ СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Статья посвящена исследованию педагогического образования Волыни в период становления советской власти. Проанализированы основные причины создания педагогических учебных заведений. Освещены проблемы создания и становления средних специальных учебных заведений в период с 1939–1941 гг. Описаны основные принципы организации учебного процесса в педшколах Волыни в Луцке, Любешове, Владимир-Волынском.

Ключевые слова: педагогическое образование, система образования, педшкола, средне-специальное учебное заведение, советизация образования.

Стаття надійшла до редколегії 20.04.2016